Rodna Gruda

Drago Medved: Za pitje vina potrebujemo znanje

DragoMedved: Drinking Wine Demands Knowledge

Objavljeno dne/Published on: 02.10.2013
Avtor članka/Article Author: Edita Žugelj, foto: Peter Marinšek

Z novinarjem, publicistom in slikarjem bi skoraj lahko govorila o čemer koli, saj svoje življenje posveča lepim in dobrim stvarem, uživanju ob njih, raziskovanju in pisanju. Kot mlad črkostavec se je zaljubil v lepoto črk in besed, knjig, pisal je pesmi, delal pa tudi kot novinar, urednik in publicist. V zadnjem obdobju se posveča predvsem slikanju. Bil je tudi med ustanovitelji celjske literarne revije Obrazi. V svojih člankih in knjižnih delih najpogosteje piše o slovenski kulturni dediščini, domoznanstvu, vinski kulturi in kulinariki ter slikarstvu. Z njegovo pomočjo so svoje mesto v njih našli tudi številni bolj ali manj znani Slovenci, ki so v zadnjih stoletjih pustili svoj pečat na Dunaju, nekdanji skupni prestolnici. Ker bo v kozarcih kmalu zasijal nov vinski letnik, pa sva poklepetala tudi o naši vinski kulturi.

He is a journalist, a publicist and a painter whom I could talk to almost about anything, because he has been dedicating his life to enjoying beautiful and good things, exploring them and writing about it. As a young typesetter he fell in love with the beauty of letters, words and books. He wrote poetry and also worked as a journalist, editor and publicist, but lately, he has mostly been spending his time painting. He was one of the cofounders of the literary magazine Obrazi in Celje. His columns and works most frequently deal with Slovenian cultural heritage, local studies, wine, cuisine and painting. He has been an inspiration for many more or less famous Slovenians who have been leaving their footprints in Vienna, the former common capital. Due to a new vintage knocking on our front door we had to have a chat about our wine culture.

Slovenski Dunaj

Drago Medved prizna, da je uživač lepot življenja, hedonist, čeprav, pravi, se danes ljudje bojijo reči kaj takega, češ,da jim bo kdo očital, da preradi jedo, pijejo ali kaj podobnega. Vso to lepoto pa skuša kot avtor knjig in člankov posredovati tudi širšemu občinstvu. Tako je pred leti v zakladnico del o slovenski dediščini prispeval tudi knjigo Slovenski Dunaj, ki je pred kratkim izšla v razširjenem ponatisu. Slovenci so namreč v zadnjih stoletjih veliko prispevali k razvoju Dunaja, ki je bil nekoč tudi naša prestolnica – veliko dalj kot Beograd, pristavi Drago Medved. »V šoli smo zelo malo izvedeli o Dunaju, največ v zvezi s Cankarjem, Plečnikom in Levstikom, pa z Martinom Krpanom, ki je tihotapil sol in cesarici posekal lipo, slišali smo še za Jurija Vego, nič pa o celi vrsti slovenskih znanstvenikov, zdravnikov, umetnikov, inženirjev, dekanov, profesorjev, oficirjev, arhitektov, strokovnjakov z različnih področij … Slovenci so začeli bolj množično hoditi na Dunaj v drugi polovici 14. stoletja, po ustanovitvi tamkajšnje univerze. Do konca 16., 17. stoletja je bilo v prestolnici cesarstva že več kot 1.500 študentov iz naših dežel, Slovenije takrat, seveda, še ni bilo.

Slovenci so bili v preteklosti na dunajskem dvoru tudi cesarjevi učitelji, svetovalci in zaupniki. Tako je bil v Vipavi, v veliki in znani rodbini rojen Žiga Herberstein, ki se je kot otrok naučil tudi slovensko; pri osmih letih so ga poslali v šolo v Gradec, na jezuitski kolegij, in potem na fakulteto na Dunaj, po njej pa je začel kariero. Zaradi njegovega znanja slovenščine ga je cesar poslal za svojega prvega diplomata v Moskvo, rekoč, da mu bo ta jezik pomagal pri sporazumevanju z Rusi. Herberstein je v Moskvi ostal več let in pisal dnevnik o običajih ter navadah tamkajšnjih ljudi, zato ga imamo lahko tudi za svojega prvega etnologa. Iz dnevnika je nastala knjiga Moskovski

zapiski, ki so jo prevedli v več jezikov. V uvodu v delo je avtor zapisal, da je postal diplomat zahvaljujoč slovenskemu jeziku. »Veste, kakšno priznanje je to za naš jezik!« pravi Medved. Omeni tudi Tomaža Prelokarja iz Celja, ki je na Dunaj prišel v 16. stoletju, končal fakulteto, postal dekan, študiral še v Padovi in po vrnitvi postal cesarjev zaupnik. Mladega Maximilliana je vzgajal za bodočega cesarja, učil ga je pisanja in branja, tudi slovenščine. Potem so Prelokarja poslali v Konstanzo, da bi saniral tamkajšnjo škofijo, drugo najstarejšo v Nemčiji, ki je bila v moralnem in finančnem razsulu. To mu je uspelo, postal je mecen mnogim umetnikom, v Konstanzi je tudi pokopan.

Pomemben Slovenec na Dunaju je bil tudi Jurij Slatkonja, velik glasbenik, duhovnik in prvi uradni dunajski škof. Za cesarja je ustanovil pevski zbor in postavil podlago za Dunajske pojoče dečke, ki jih danes ritmiko uči Blaženka Arnič. Ti domujejo v Augartnu, kjer je imel nekoč svojo čebelarsko šolo prvi učitelj čebelarstva v cesarstvu Anton Janša. Žiga Popovič iz Vojnika, ki je pri petnajstih pobegnil od doma, je pozneje sestavil program dunajske univerze in napisal celo vrsto knjig, med njimi znamenito Raziskave o morju, ki je še danes aktualna. Popovič je pisal tudi prve javne objave o tem, kako je lahko sever hvaležen jugu, ker se bojuje s Turki in brani zahodni svet pred to nesrečo.

Resnica o Levstiku in Cankarju

Drago Medved je med svojim raziskovanjem o Slovencih na Dunaju tudi odkril, da marsikaj od tega, kar so nam povedali v šoli, ne drži povsem. Tako na primer o pisatelju Franu Levstiku, ki da ga na Dunaju niso razumeli in je razočaran prišel domov. »V resnici ni bilo tako,« pravi Medved, "ravno Levstik ni razumel nikogar in je delal proti svojim dobrotnikom. Miklošič mu je prigovarjal, naj se za stalno prijavi na Dunaju, ker mu bo le tako lahko priskrbel službo - in mu jo tudi je. Levstik je prevajal Državni zakonik, kar je bila služba na dolgi rok, ker pa na Dunaju ni hotel imeti stalnega prebivališča, češ, da ne bo hlapec, je moral oditi. Miklošič ga ni mogel v nedogled skrivati, tudi Stritar mu je izjemno pomagal, na koncu pa sta oba od njega dvignila roke. Levstik je potem ustanovil satirični časopis Pavliha, izšla pa je le ena številka, ker je v njej očrnil vse svoje pokrovitelje,« še pove Medved.»O Ivanu Cankarju smo se učili, kako ubogo in revno je živel devet let na Dunaju, pa ni bilo tako. Založnik Schwentner mu je poslal honorar za knjigo, ki je še niti pisati ni začel, Cankar ga je pa zapravil za vožnjo po Dunaju. Najel je dve kočiji, v eno je položil svojo sprehajalno palico, v drugo je sedel sam, se vozil naokrog – in je šla plača ...«

Slovenci se z Dunaja vračajo domov ali odhajajo v svet

Vsi Slovenci tudi niso hoteli ostati na Dunaju, večina se jih je vrnila domov in svoje znanje prenašala naprej. Po propadu Avstro-Ogrskega cesarstva se je v domovino vrnila tudi večina profesorjev z dunajske univerze in 1919. v Ljubljani ustanovila našo univerzo. Za nekatere pa je bil Dunaj premajhen in so od tam odšli v svet – v Ameriko, na Kitajsko, v Indijo, Afriko - kot slovenski misijonar Friderik Irenej Baraga, ki je odšel širit vero med Indijance. »Zanimivo je, da je bila v tistem času monarhija s svojimi vrednotami najbolj razvit del sveta, imela je najboljše šole, tam je bilo skoncentriranega največ znanja. Tudi slovenski raketni inženir, pionir vesoljskih tehnologij in poletov Herman Potočnik se je izobraževal na Dunaju,« pove Drago Medved. »Nekateri so poskrbeli za to, da so svojo 'dediščino uma' z Dunaja poslali tudi v domače kraje, drugim to ni uspelo. Jurij Vega, ki je umrl nasilne smrti in v sumljivih okoliščinah, še danes ne vemo, kako, je, ko je prišel v leta, zbral vsa svoja temeljna dela in jih poslal v Ljubljano. Shranjena so v NUK-u. Takratno deželo Kranjsko je namreč čutil kot svojo matično, svoj dom. Duhovnik Jurij Slatkonja pa si je še za življenja v dunajski katedrali postavil spomenik-nagrobnik, na katerega je dal samozavestno napisati, da je bil iz Ljubljane.«

Od parmskega do dunajskega zrezka

Na Dunaju tudi danes študirajo in delajo mnogi Slovenci, mesto pa s svojimi številnimi kulturnimi in drugimi dogodki ves čas privablja obiskovalce iz Slovenije. »Dunaj je ves čas v vrhu lestvice najbolj prijaznih mest na svetu in zna poskrbeti za ljudi,« navdušeno pravi Drago Medved. »Kot prestolnica monarhije in kasneje je bil vedno talilnica narodov – Čehov, Madžarov, Poljakov, Slovencev, Italijanov, Bosancev – in vsi so na Dunaj kaj prinesli. Tako je v habsburških časih nastal tudi zanimiv kulinarični lonec – Madžari so dali golaž, Čehi cmoke, Slovenci smo dali kranjsko klobaso, Italijani pa dunajski zrezek. Kot parmskega so ga v 16. stoletju prinesli italijanski profesorji, ki jih je cesar Maksimilijan I. povabil, da so med sive zidove takratnih šol prinesli malo

sredozemskega sonca. Mesto je potem s tem zrezkom zaslovelo in Dunajčanom niti na kraj pameti ne pride, da bi se mu odrekli.

O vinu in vinski kulturi

Drago Medved veliko piše tudi o kulturi pitja vina in je vinski vitez. Razloži, da je vinsko viteštvo v Slovenijo prišlo v 90. letih prejšnjega stoletja iz Avstrije, z Gradiščanskega. Naši vinarji, ki so sodelovali s tamkajšnjimi, so si želeli, da bi tudi pri nas vpeljali to obliko čaščenja vina v sociološkem smislu. »Po navdušenju nad knjigo Branka Avsenaka Vinski tabernakelj – danes bi ji rekli priročnik za telebane –sem se tudi sam lotil dela, najprej v obliki podlistkov, saj se mi zdi pomembno, da ljudi vzgajamo v tej kulturi. Do številnih prometnih nesreč, nesporazumov, žalostnih situacij prihaja ravno zato, ker večina ne pozna kulture pitja vina. Pedagogi in zdravniki mlade samo odganjajo od kozarca, jaz pa imam pri delu z njimi drugačno metodo – vabim jih h kozarcu. Najlažje je prepovedati, veliko težje se je z mladimi ukvarjati. V vinu sta dve sestavini: voda, te je največ, skoraj 80 odstotkov, in alkohol, ki je najbolj imeniten, saj brez njega vina sploh ne bi bilo. O obeh ne govorimo veliko; o alkoholu nas je strah govoriti, ker nas lahko hitro označijo, da ga propagiramo; do vode smo pa v glavnem omalovažujoči, že skozi pregovor, da voda še za v čevelj ni dobra. Ker smo na tem področju tako izgubljeni, se zavzemam za to, da bi kultura pitja in omizja postala obvezen predmet na srednjih šolah in fakultetah. Kaj se dogaja za mizo, kaj to pomeni v družini, med prijatelji, kolegi, v gostilni, kako se obnašamo, kako znamo uživati v tem? Mlade moramo tega naučiti! Avta ne morem voziti brez izpita, tudi piti ne smem, če ne znam – pitja se moramo naučiti! Najprej se moramo notranje pripraviti na to, da bomo vino sprejeli vase. Ustvarjeno je bilo namreč za to, da nam bo koristilo, moramo pa ostati pri pravi meri. Od vina kar naprej nekaj pričakujemo in se sprašujemo, če bo dobro, prijetno, lepe barve, če bo lepo dišalo, bo primerno ohlajeno in v lepem kozarcu – nikoli pa se ne vprašamo, če se vino, ko nas opazuje iz kozarca, sprašuje o nas: kakšen kljukec pa je ta, ki me bo zdajle zlil vase, me bo sploh dobro pogledal, rekel dober dan, se mi bo predstavil, mi dal minuto časa, da se mu malo odprem? Bova vzpostavila dialog, ali sploh ne bo vedel, kaj je pil, ker mu sočasno še telefon zvoni v žepu, ima misli še na zadnjih dveh sestankih ter že hiti, da ne bo zamudil na naslednjega … Malo karikiram, a približno tako je. Hitro se naučimo, katero vino sodi k določeni jedi, ne znamo pa se na vino pripraviti. Kaj to pomeni? To je tako, kot se pripravimo na sočloveka, na pogovor s prijateljem, kolegom, sosedom, človekom na ulici, kako sobivamo z ljudmi, se do njih obnašamo… Znamo pridržati vrata človeku za sabo? To je vse del tega. Vinska kultura, kultura pitja je ena sama velika kultura in se začne s kulturo pitja vode, od katere živimo in je zelo pomembna, pa o njej ne vemo nič. Če se ob vedru najbolj čiste izvirske vode ljudje 15 minut prepirajo in preklinjajo, jo bodo uničili. Podobno je s čajem, kavo, vinom, vsi ti rituali so del našega življenja, moramo pa najti pravi trenutek, ko nam nekaj takega prija, pripravljeni moramo biti na to. Maturante učijo plesati četvorko, krasna stvar, a je potem ne plešejo nikoli več, pijejo pa vsi, vendar jih nihče ne nauči pravilnega pitja. Zato nekateri sredi noči nekje obležijo, ker jih je doletela nesreča, res, nesreča neznanja! Mnogi, ki se ukvarjajo z mladimi, zato, po liniji najmanjšega odpora, pitje kar prepovedo. Do pravih rezultatov, do tega, da bo mlad človek spil dva kozarčka in rekel, da ima dovolj, pa pridemo le s predavanji, pogovorom, dobrim zgledom, poskušanjem, spoznavanjem, vajo … Če bodo prave okoliščine in volja, je vina še dovolj za kak drug dan. Te modrosti se da naučiti. Kadar predavam mladim, na koncu vedno obžalujejo, da ni bilo na predavanju tudi njihovih staršev in profesorjev. Tudi univerze za tretje življenjsko obdobje me pogosto vabijo na predavanja, običajno okrog martinovega, a enkrat na leto govoriti o kulturi pitja je premalo. Dunajski župan za martinovo povabi svoje meščane na skupen sprehod med vinogradi, jaz zdaj čakam, da bi mene povabil kateri od naših, pa tega najbrž ne bom doživel. Bog ne daj, da bi me povabil minister za zdravje ali za šolstvo! Včasih sem tja poslal kakšen dopis in takoj, ko so v njem zasledili besedo vino, so me usmerili na kmetijsko ministrstvo, češ, da se to njih ne tiče. Katastrofa!« zaključi svojo pripoved o splošni vinski kulturi pri nas Drago Medved.